

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Most

Od druhé poloviny 19. století přitahoval bohatý výskyt hnědého uhlí v mosteckém regionu nové obyvatele. Mezi lety 1869 a 1910 se osídlení Mostu zpětinásobilo na téměř 25 000 lidí. Město, které bylo v 19. století převážně německy mluvící, obýval v meziválečných letech již přibližně stejný počet Němců a Čechů. Těžba hnědého uhlí se rozprostírala po celém regionu Mostecké pánve, z Kadaně až do Ústí nad Labem. Ve více jak 100 uhelných dolech, podzemních i povrchových, pracovalo před vypuknutím 2. světové války přibližně 25 000 horníků.

Stavba chemické továrny v Záluží, kterou řídil podnik Sudetenländische Treibstoffwerke AG (STW), od začátku trpěla nedostatkem pracovních sil: část českého obyvatelstva po připojení Sudet k Říši byla vyhnána nebo uprchla a na práci museli být nabíráni nuceně nasazení pracovníci z ciziny. V květnu 1942 pracovalo na stavbě přes 30 000 lidí přibližně ze 30 zemí. Mezi nimi bylo asi 7000 válečných zajatců, 6000 civilistů ze zahraničí a přes 6000 Čechů, kteří pocházeli většinou z přilehlých oblastí Protektorátu. Podnik musel zaměstnávat tlumočníky, kteří řešili jazykové problémy na stavbě i v táborech.

Váleční zajatci a nuceně nasazení ze Sovětského svazu po skončení války trpěli dále. Při návratu domů byli zadrženi v táborech a vyslýcháni. Byli označeni za zrádce, kteří se neměli nechat zajmout či deportovat. Konec války zastihl v Německé říši asi 11 milionů nuceně nasazených cizinců. V oblastech osvobozených americkou armádou byly zřízeny „DP camps“ (displaced persons camps), kde byli bývalí nuceně nasazení přechodně ubytováni — jeden byl například v Plzni. Z československého pohraničí bylo repatriováno asi čtvrt milionu zahraničních civilních pracovníků a válečných zajatců, na základě bilaterálních dohod mezi Československem a jejich domovskými státy. Mnoho nuceně nasazených pracovníků se vydalo na cestu domů samostatně ihned po osvobození.

Alexandr Fjodorovič I. se narodil roku 1926 na severní Ukrajině. V létě 1942 deportován na práci do obce Rhumspringe v Německé říši. Po několika měsících se pokusil uprchnout, avšak byl zatčen a poslán na 2 měsíce do pracovních-výchovného tábora Sonderlager 29 v Mostě. Poté byl přeřazen na těžkou práci v dolech u Halle / Saale. Po návratu domů byl sovětskými úřady vyslýchán, obviněn z kolaborace s Němci a přidělen do různých pracovních oddílů v okolí Moskvy. Podobný osud čekal po návratu na většinu sovětských obyvatel, zavlčených na nucené práce pro nacistické Německo.

„A potom nás naložili na auta, početná stráž nás doprovodila do nějakého lágru... Vozidla pozpátku zaparkovala za barák, tam se otevřely dveře, barák byl otevřen a my vpuštěni dovnitř. Auta odjela a

tábor utichl. Pak přišel jeden k nám dovnitř a řekl: “Nacházíte se ve výchovném táboře. Vychováme vás.” Tábor “Brüx” byl trestní tábor, něco jako koncentrák, kde byly všechny rozkazy striktně dodržovány. Pro všechno člověk potřeboval povolení. A všechno nám vysvětlovali: “Ode dneška se nacházíte v trestním táboře, protože jste se nepodrobili německé moci. Vychováme vás.” Také nám mnoho kázali o morálce. Samozřejmě přes tlumočnicka.“

Interview s Oleksandr Fedorowitsch I., pořázené Tatiana Pastuschenko ve 21.10.2005 z rozhodnutí FernUniversität Hagen (Archiv-ID ZA478) jako součást projektu "Zwangsarbeit 1939-1945"
© Freie Universität Berlin.

Náměty k další práci:

Váleční zajatci a nuceně nasazení ze Sovětského svazu byli při návratu domů zadrženi a vyslýcháni – proč, co tím sovětské úřady sledovaly?

Jaký dopad mohlo mít toto zacházení na bývalé zajatce a nuceně nasazené?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....